

Sygn. akt II UK 393/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z wniosku H. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W.

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 grudnia 2018 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 marca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 marca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. (organ rentowy) odmówił H. M. (wnioskodawca) prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na fakt, iż w okresie 10-ciu lat przed dniem powstania częściowej niezdolności do pracy oraz przed dniem złożenia wniosku

o rentę z tytułu niezdolności do pracy nie udowodnił posiadania pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł wnioskodawca, zaskarżając ją w całości. Wyrokiem z 9 sierpnia 2016 r., VII U [...] Sąd Okręgowy w G. oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca został uznany za osobę częściowo niezdolną do pracy orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z 2 września 2015 r. Wnioskodawca świadczył pracę na terenie Polski oraz Irlandii. Irlandzka instytucja ubezpieczeniowa potwierdziła na formularzu E 205 wydanym wnioskodawcy (który to formularz został przedłożony na etapie postępowania przed organem rentowym), że wnioskodawca był ubezpieczony na terytorium Irlandii w łącznym wymiarze 2 lat, 2 miesięcy i 7 dni. W toku postępowania przed organem rentowym wnioskodawca wykazał, że legitymuje się łącznym okresem składkowym i nieskładkowym na terenie Polski w wymiarze 23 lat, 2 miesięcy i 13 dni. Suma okresów ubezpieczenia na terenie Polski i Irlandii wynosiła łącznie 24 lata, 7 miesięcy i 28 dni. W dziesięcioleciu poprzedzającym powstanie częściowej niezdolności do pracy wnioskodawca udowodnił łącznie 4 lata 4 miesiące i 12 dni okresów składkowych i nieskładkowych, zaś w dziesięcioleciu poprzedzającym złożenie wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy wnioskodawca udowodnił łącznie na terenie Polski i Irlandii 4 lata, 3 miesiące i 3 dni okresów ubezpieczenia.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w niniejszej sprawie sporny był jedynie staż ubezpieczeniowy wnioskodawcy, który w odwołaniu kwestionował długość okresów ubezpieczenia wyliczoną przez irlandzką instytucję ubezpieczeniową. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że wnioskodawca przedstawił dokument wskazujący, że zwrócił się do instytucji irlandzkiej o dokonanie korekty wystawionego na jego rzecz formularza E 205. Sąd uznał jednak, że na tej podstawie nie może samodzielnie weryfikować okresów podlegania przez wnioskodawcę ubezpieczeniom społecznym za granicą. Ponieważ wnioskodawca nie przedstawił w toku postępowania dowodu w postaci odpowiedzi irlandzkiej instytucji ubezpieczeniowej lub nowego, wystawionego przez nią dokumentu, korygującego uprzednio potwierdzone okresy podlegania ubezpieczeniom społecznym za granicą, Sąd Okręgowy nie miał podstaw do ustalenia stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy

za granicą w wyższym wymiarze, niż ten wynikający z formularza E 205.

Apelację od powyższego wyroku wniósł wnioskodawca, zaskarżając go w całości. Wyrokiem z 7 marca 2017 r., III AUa [...] Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wnioskodawcy. W toku postępowania apelacyjnego Sąd drugiej instancji zobowiązał organ rentowy do ustosunkowania się do treści złożonego przez wnioskodawcę w toku postępowania pisma irlandzkiej instytucji ubezpieczeniowej, z którego wynikało, że faktyczne okresy ubezpieczenia w Irlandii były dłuższe niż wynikało to z wydanego pierwotnie wnioskodawcy formularza E 205. Wykonując wezwanie Sądu, organ rentowy pismem z 22 lutego 2017 r. wyjaśnił, że dokumentem wiążącym dla polskiego organu rentowego jest formularz E 205 (w tej sprawie E 205 IRL), formularz typu SED oraz decyzje zagranicznych instytucji ubezpieczeniowych w zakresie potwierdzenia zagranicznego stażu pracy. Uwzględniając powyższe wyjaśnienia, Sąd Apelacyjny uznał, że z uwagi na nieprzedstawienie przez wnioskodawcę w wymaganej formie dowodów potwierdzających inne okresy ubezpieczenia w Irlandii, niż uwzględnione do tej pory przez organ rentowy, nie było podstaw do uznania za zasadną apelacji wnioskodawcy.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł wnioskodawca, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie oraz o uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu i kosztach zastępstwa procesowego. Wnioskodawca zarzucił naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 166 2004, s. 1) i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 284 2009, s. 1), a w szczególności zaś art. 2 tego rozporządzenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy okazała się zasadna, choć z innych przyczyn niż przedstawione w uzasadnieniu jej podstawy.

Skarga kasacyjna wnioskodawcy opiera się na założeniu, zgodnie z którym osoby ubezpieczone objęte zakresem unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego nie mogą ponosić negatywnych konsekwencji (np. w postaci odmowy przyznania prawa do świadczenia) niemożności uzyskania od instytucji właściwej danego Państwa Członkowskiego wystawionych w odpowiedniej formie zaświadczeń potwierdzających okoliczności istotne dla nabycia prawa do świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego. Wnioskodawca podnosi bowiem, że formularze serii E oraz SED nie są wydawane petentom, lecz są to dokumenty służące wymianie informacji między instytucjami. Dlatego Sąd powinien – rozpoznając sprawę wnioskodawcy – zobowiązać organ rentowy do wystąpienia do irlandzkiej instytucji ubezpieczeniowej o potwierdzenie danych dotyczących wnioskodawcy.

Na wstępie należy przypomnieć, że sporną kwestią w toku całego postępowania sądowego było spełnienie przez wnioskodawcę tego wymogu nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, który odnosi się do minimalnego okresu składkowego przed dniem powstania tej niezdolności do pracy oraz przed złożeniem wniosku o rentę z tego tytułu. Na etapie postępowania przed organem rentowym do organu rentowego wpłynął formularz E 205 wystawiony przez instytucję irlandzką, z którego wynikały okresy ubezpieczenia w Irlandii. Ich długość okazała się niewystarczająca do uzupełnienia polskich okresów ubezpieczenia do minimalnego okresu ubezpieczenia wymaganego na mocy art. 57 ust. 1 ustawy emerytalnej. W odwołaniu od niekorzystnej dla niego decyzji, a zatem na etapie postępowania sądowego, wnioskodawca podniósł, że zaświadczenie wydane mu przez instytucję irlandzką jest błędne oraz – jak wynika z treści odwołania i załączników do niego oraz przedłożonego w toku postępowania apelacyjnego pisma irlandzkiej instytucji ubezpieczeniowej – podjął odpowiednie działania w celu uzyskania skorygowanego zaświadczenia na stosownym formularzu.

Z uwagi na sposób działania wnioskodawcy (brak kontestowania treści formularza E 205 na etapie postępowania przed organem rentowym), nie mogło dojść do naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 2 rozporządzenia 987/2009. Przepis ten jest adresowany do organu rentowego jako instytucji właściwej Rzeczypospolitej Polskiej a nie do sądu orzekającego w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego. O naruszeniu tego przepisu można byłoby mówić tylko wtedy, gdyby wnioskodawca już na etapie postępowania przed organem rentowym podnosił, że zaświadczenia irlandzkiej instytucji jest błędne a organ rentowy nie wystąpiłby do irlandzkiej instytucji właściwej ze stosownym wnioskiem o korektę. Wówczas Sąd drugiej instancji miałby podstawę do zastosowania art. 477^{14a} k.p.c. i skierowanie sprawy do organu rentowego celem ponownego jej rozpoznania po uprzednim uzyskaniu stanowiska instytucji irlandzkiej w postaci formularza E 205. Wtedy niezastosowanie tego przepisu Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 2 rozporządzenia 987/2009 stanowiłoby uzasadnioną podstawę kasacyjną.

Uwadze pełnomocnika skarżącego umknęło również, że zgodnie z art. 3 ust. 2 rozporządzenia 987/2009 obowiązek przedkładania instytucjom właściwym stosownych informacji, dokumentów i dowodów spoczywa także na ubezpieczonych. W kontekście wskazanej powyżej bierności wnioskodawcy na etapie postępowania przed organem rentowym nie można podzielić zarzutów skargi kasacyjnej, że nie uwzględniając pisma instytucji irlandzkiej przedstawionego przez wnioskodawcę w toku postępowania apelacyjnego (k. 60-61), Sąd drugiej instancji naruszył ten przepis lub art. 2 rozporządzenia 987/2009, bądź przepisy ustawy emerytalnej dotyczące prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Argumentacja skargi kasacyjnej jest tym bardziej wadliwa, że pismo takie nie jest dowodem, który w sprawie z zakresu unijnej koordynacji mógłby stanowić podstawę do przyznania wnioskodawcy prawa do świadczenia. W sprawie tego rodzaju dowodem są zaświadczenia A1 oraz formularze E 205, gdyż przede wszystkim takie środki dowodowe dla ubezpieczonych przewiduje prawo unijne (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2018 r., II UK 179/17, LEX nr 2510202 oraz z 11 kwietnia 2018 r., II UK 22/17, LEX nr 2490625).

Sąd Najwyższy uznał jednak skargę kasacyjną za zasadną, kierując się zasadą efektywności prawa unijnego w obszarze koordynacji systemów

zabezpieczenia społecznego oraz zasadą ochrony słuszných interesów ubezpieczonego. Sąd Najwyższy uznał bowiem, że w okolicznościach faktycznych sprawy oddalenie apelacji wnioskodawcy należało uznać za przedwczesne. Przedstawione w toku postępowania apelacyjnego pismo instytucji irlandzkiej z 17 września 2016 r. (k. 61-62 akt sądowych) wskazuje na potwierdzenie dłuższych okresów ubezpieczenia niż w wydany m na etapie postępowania przed organem rentowym formularzu E 205. Pismo to nie jest – wbrew wywodom skargi kasacyjnej – decyzją instytucji właściwej innego Państwa Członkowskiego, która zgodnie z art. 5 rozporządzenia 987/2009 wiązałaby sąd polski. Należy jednak zwrócić uwagę, że decyzją z 27 lutego 2017 r. (tom II akt rentowych, k. 155-156), a zatem wydaną przed datą wyrokowania, instytucja irlandzka przyznała wnioskodawcy prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, potwierdzając jednocześnie „brakujące” okresy ubezpieczenia, niezbędne do nabycia prawa do świadczenia z polskiego systemu. Dlatego Sąd Najwyższy uznał, że po przedstawieniu przez wnioskodawcę przy piśmie z 23 września 2016 r. pisma instytucji irlandzkiej potwierdzającej inne okresy ubezpieczenia, niż na znajdującym się w aktach postępowania rentowego formularzu 205, Sąd drugiej instancji powinien wstrzymać się z wyrokowaniem. Rozstrzygnięcie sprawy o prawo do renty z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego zależało bowiem od zakończenia postępowania administracyjnego toczącego się przed instytucją irlandzką w przedmiocie – *de facto* - korekty wydanego wcześniej formularza E 205, które to postępowanie zakończyło się wydaniem decyzji korzystnej dla wnioskodawcy a wiążącej dla sądów orzekających w sprawie z jego odwołania. Stąd też na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 3 ust. 2 rozporządzenia 987/2009 oraz art. 4 ust. 3 TUE należało zawiesić postępowanie. Dlatego, rozpoznając ponownie sprawę, Sąd drugiej instancji powinien uwzględnić wpływ decyzji instytucji irlandzkiej z 27 lutego 2017 r. na prawidłowość decyzji organu rentowego w kontekście przesłanki pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.